

v kozhi nar bolj popravi, ko se linze sgorej in spodej, kakor je sgorej rezhenó, ali okna in vrata nekaj zhasa odpró.

Zhervov nikar veliko s rokami ne prijemaj, ampak s perjem jih prenesi, ali pa novo leso in perje na nji naloshi, de nanjo slesejo.

Ko mislijo zhervi saspati, se jim ne ljubi vezh jesti, se sazhnó po konzú spenjati in po konzú dershati in glave nakvisško imeti. Takrat sazhnó spati in jih nikar ne nadlegvaj, jim tudi nizh jesti ne dajaj; okna posaperi, de bo v kozhi mrazhno. Po spanji se jim perje da, ter na drugo leso, de nanjo slesejo, in se spodnja, kjer so prej bili, vsame in posnashi. Perje se mora na vsaki novi lesi bolj vsak sebi djati, de zhervi prevezh na kupi ne ostanejo, ampak se loshe prostorneji premikajo in hitreji rastejo. Kakor vezhi prihajajo, morajo, se vé de, tudi vezh prostora imeti. Smirej je tréba skerbeti, de zhervi prevezh na kupi niso, kir se lahko poshkodujejo in lahko bolesni med njimi vftanejo. V jutrovi desheli, v Tartarii, kjer so ti shlatni zhervi domá, shivé po divje sunej po murvah in dosorijo, in se ondi po nesmernih murvnih gojsdih lahko po svoji volji po drevji rasproste: per naf pa se morajo posebno savoljo nestanovitnosti vremena v kozhah rediti, kakor jih tudi she v Kini redé, defiravno so na Némshkim poskusili jih tudi na niskih drevezah ali na murvnih mejah sunaj imeti, in so ondi dosoréli in shido spredli, kakor gosp. Fisher is Klošternajburga pishejo. Tode ptizhi jih in druge rezhi sunej slo konzhajó.

(Dalje sledí.)

Nar boljšhi plot, ki nar daljšhi terpi.

(Poleg nemshkiga).

Plot ni pri gospodarstvu taka kajbodi rezh, de bi tudi posebne skerbi in posornosti vreden ne bil.

Dosti fort plotov imamo, ali rasun sida je vsakimu gošta poprava potrebna, in zhes male leta se mora vsaki s noviga graditi ali staviti. To kaj denarjev, in veliko truda in zhasa potrebuje.

Vfiga tega tistimu ni treba, kateri si vé, ali hozhe plot is ternjeviga germovja safaditi, ki ga medvednik, ali medvedovo hrushizo, ali glogovez *) imenujejo. Prednosti, ktere taki plot pred všimi drugimi ima, so:

*) Medvedova hrushiza, medvednik, glog, glogovez, glogje (spitzblättriger Weissdorn, Crataegus monogyna, Jacqu.) zherni, v Notranjim beli tern imenovan, je germovje, vzhasi srašte drevesu enako, po 20 zhevljev in she zhes visoko, ima debelo, po pol pavza dolgo zhernkasto ternje in prav ojširo. Perje je shpizhaso in ima prav globoke sarese. Zveté belo, meza Velikitravna in Roshnizveta. Lepodifhezhe zvetje je lizhno in se skupej v shopkeh dershi. Dosori meza Kimovza, in rodi podolgo-okroglo sadje, ki je po velikosti frednimu grahu enako. Ima prav terdo-rumenkasti léf, in se po svoji terdosti drenjevimu ne vdá. Prav pogostama se tega germovja dóbi, posebno v takih gojsdih, kjer je semlja jako pesthena. Na Krajskim ga je na Gorenškim, na Dolenskim in Notranjskim kolikor se hozhe.

Vrednistvo.

- 1) na véke terpi;
- 2) lepo ga je viditi;
- 3) malo prostora potrebuje;
- 4) je po obilnosti gošt, de nobena stvar skosi nemore;

6) she vsako léto nekaj štele da.

Tako nam gosp. Živkov pishejo. To naf je spodbodlo, prav na tanjko naredbo tega plota rasloshiti, ki je med všimi plotmi narboljšhi, in ki ga po vezh vunajnih krajih imajo.

Kaj bi nam branilo, tudi po nashih krajih, take shive plotóve safaditi, suho leséno grajo pa, per kateri se tolikanj lepiga odrásheniga lefa potrati, skosi in skosi opustiti? Kaj zhe biti nam na poti, de bi tudi mi nashé prijetné kraje ver-tam enake narediti ne mogli? Šaj nemanjka nam róbe; med vsakim germovjem se ta tern najde; nam sa rabo ga stvarnik pušti po gošhavah rasti, le nam velja, k svojimu pridu obrniti ga.

Koliko dela persadéne navádna suha graja, in kako draga je, bodi spleténa, ali s plankami, s kolmi, ali s rantami sostavljena! Vsako leto ji je popravljanja treba, na vsake 5 — 6 let jo ponoviti gre; shkodo veliko si tadaj po gojsdih in v léfu sami naredimo. Shkode in dela pa si odvernemo, zhe bomo shive plotóve safadili. V sheštih — desetih letih, bodo nashi kraji vse drugo podobo dobili, zhe bomo delo she letaf sazhéli, in se ne obotavljali. Gotov dobizhek je shiva ograja per kmetiji, ako je prav nafajéna, in zhe si ji do prvih sheštih let reje po pameti stréshe. Shiva graja je taka dobra rezh, de priden gospodar, ki se od te reznize preprizha nozh in dan pokója nima, dokler si je ne safadí.

Kako gre ternov plót saditi?

Nar pervo delo je: tam, kjer ima shiv plot safajen biti; semljo pol drugi — do 2 zhevlja na globoko, 4 do 6 zhevljev na shiroko prekopati in premetati, to je, popolnoma tako obrniti jo, de sgorna shiva peršt spodaj — spodna mertva peršt pa na verh pride. Kdor hozhe spomlad saditi, mora semljo, kakor je rezhenó, v poprejšhni jeséni prekopati in premetati; kdor v jeseni sadi, naj prekoplje in perpravi semljo takó poprejšhno spomlad.

Spomlad — preden sok v léf doide — ali pa jesen, kadar listje odpada, gre plot saditi. K tému vréshi nar pred po ti poprej prekopáni semlji en zhevelj globok, dva zhevlja shirok shléb (graben); potem si skoplji lepe ternove vsadike, nikar jim koreninz ne potergaj, in ne poshkodovaj, ampak perreshi jih rávno, in pušti jim nar visnji po zhevlju dolge shtule; kjer nosh déla ne stori, mora shaga pomagati; povéshi jih v butarze, ovij korenine s maham. Zhe je treba vsadike dalez priplavati, s vodó mah oblivaj, de se korenine ne presushe prevezh. Sdaj vtakni nekoliko kolzhekóv po frédi skopaniga shlébu

vštriz semlje, pernéfi perpravljené vsadike, neravno jim koreninze perreshi, pa ne kraji, kot po zhevlju dolge; vsadi jih po 6 pavzov saksebi, to je 12 vsadik na léshen; safuj jih s dobro perstjo 3 pavze na globoko; 3 pavze dolge débela pa naj is semlje molé. Kdor bi od enga zhevlja dalje deblo puštil, bi shivaki per verhu sagnali, per tléh bi se plot ne sgoštil, ter bi drobna shival per tléh skosi plot hodila.

Dva delovza opravljata klezhé to delo. Eden postavlja vsadike po frédi skopaniga shléba naravnost per nategnjeni niti; rasravnuje korenine, kére koléšnim shpizam enako rasprošti; med tem, ko pomagavez persti na korenine nasiplje, giblje drugi vsadiko eno sa drugo, jo v roki dershé, tako dolgo, de perst korenine oprime, in vsadika sama štoji. Sdaj pa sadnik s obéma rokáma perst okoli korenin potlažhi, in pomagavez sa njim shleb s perstjo safiplje.

Kir nikdar enako možnih vsadik dobiti ni, je vediti, de se nesmejo samo možne, ali pa samo tanjke štébela v versto staviti, ampak sadnik mora vselej sraven možniga, eno tanji štéblo vsaditi. Po sajeni versti se mora toliko vode politi, de se vsa perst, s katero je sad safut, dobro napije, savoljo tega se mora sa sajeno verstjo majhen shleb (graben) pušiti, v kτέρiga se voda vljiva. Dva pridna delovza po 50 feshnov na dan nafadita, to se vé, zhe fi vse, kar je k sadilu potreba pred pripravita.

(Dalje sledi.)

Nova fhega shlahtno drévje rasniga plemena is pefhek srediti.

Novo fhego vertno in sadno drévje rediti, nam je nevtrudeni uzhenik v Belgii, shlahtni gospod H. Mons *) rasódel, kateri fi je she zhes zelih fhtirdefet lét neprenehama neisrezhenó veliko persadéval in vséfekosi fkušhnje delal, svuriti se, is pefhek in kofhiz drévje shlahtniga in noviga plemena srediti; dokler mu je ratalo is gole fetve ali faditve pefhek in kofhiz shlahtno fadje rasniga plemena srediti.

Imenovan gospod uzhenik je imel she od svoje perve mladosti véfélja dovelj s sadnim drévjem v zaker hoditi, in v svojimu dvajsetimu létu se je she vezhkrat preprizhal, de doštikrat is hrufhkovih in jabelzhnih pefhek she v pervimu ródu nektére drevéfiza, od materniga debela rasno, pa vender popolnoma shlahtno fadje rodé, ter pride na misel, fkušhnje fejanja pefhek od rodú do rodú podaljshati, ktere je on, kakor je she rezhenó, po nasledni fhegi nevtrudljiv frezhno konzhal, namrezh: nabiral jih je pervizh, de bi bil popred na konez svojiga dela prifhel, veliko mnoshizo divjakov od vseh plemenov sadnih drevéf, in jih je v svoj vert fadil. Kir jim je fkerbno šregel, mu tudi prav hitro raftejo, tode po redi vse mu flab sad rodé. Od tega

fadja odlozhi nar lepshi, de bi pefhke od njega na novo fejal. Is teh pefhek israfhene drevéfiza prefadi, ki so bile she po dvé léti stare, eno od drusiga po defét zhevljev, in jim ravno tako, ko pervim, fkerbno šreshe, de bi mu popred rodile. Pa tudi sad te druge fetve je bil flab; tode vender nekoliko odródu drugazhen. Sopet od tega rodú vsame nar gorfhiga fadja sa pefhke, ktere sopet vseje in drugih drevéfiz saredi, ktere so se she po rafti in perji shlahtnimu fadju blishale, in po rasloshnim prefajenju in fkerbni reji, so med feboj vse rasniga, tode vezhidel savshitniga fadja obrodile, in njemu véféló priprižhanje rasodele, de se na pravim potu snajde, shlahtno fadje po fetvi pefhek perdelati fi, in de bodo po vednim fledenju fetve v vsakimu novimu ródu drevéfiza bolj sgodej rodile.

Ta fkušhnja se je v zhetertimu ródu fhe bolj ozhitno fkasala, in drevéfiza tega rodú so med feboj manj rasno, temuzh vezhidel le fadja prav dobriga in shlahtniga plemena obrodile.

Sadje od drevéf petiga rodú je po fkerbni fetvi in reji fhe manj rasno, in fkeréj vse shlahtno in pošébnó dobro. Škušhnje do devetiga rodú podaljshane so sraven tega fhe to le uzhile: pervizh, de fadje is pefhek in kofhiz isrejenih drevéf od léta do léta debeljshi in boljshi prihaja; drugizh, de so ravno te drevéfa veliko kerpkeji, in tretjizh, de se tudi hudih pishev in flabiga vremena manj od drusih bojé.

Kdo mi bo tadaj odrekel, zhe porezhem, de je vse nafhe sadno drévje, ki smo ga od zhafa do zhafa is drusih štrani svetá dobili, v svojim domazhim kraju, ravno na tem potu, in po tazih fkušhnjah pomnosheno in poshlahtneno! In Bog vé, kaj snajo prijatli sadniga drevja fzhafama fhe vse snajditi! —

Dosedajne fkušhnje mnogih plemenov sadnih drevéf is pefhek in kofhiz sarediti uzhé, de potrebuje réja shlahtnih hrufhik noviga plemena petero rodóv, ali fhešt in tridefét lét; réja jabelk zhvetéro rodóv, ali okoli dvajset lét; in réja fadja s kofhizami pa troje do zhvetero rodóv, ali dvanajšt do petnajšt lét. *)

Kdor fi je po ti fhegi shlahtniga fadja saredil, mu ne gre drusiga pozheti, ko pefhke in kofhize fejati in shlahtniga fadja rasniga plemena fi bo napravil in saredil, de bo kaj! — Dosedaj se je sadno drévje le po tém shlahtnilo, de so ga na vezh fort, ali s nakladam, ali s popkam, ali v saréso, ali v fklad, ali pa sakosho zepili, zhefar naf tudi nafh zhašti vredni, jaki in pridni sadni-rednik gospod F. Pirz v svojimu she vezhkrat pohvalenimu „Krajskimu Vertnarju“ prav rasloshno uzhi. Kdor hozhe tadaj shlahtniga fadja eniga plemena ohraniti, naj navadno poshlahtnenje sadnih drevéf s zepljenjem obdershi. Kdor pa hozhe shlahtniga fadja rasnih fort perdobiti, naj po ti novi fhegi ravna, kéro nam je gosp. Mons rasodel. **)

Kar pa navadno zeplenje utizhe, moram pri ti priloshnosti opomniti, de divjaki sa zeplenje so glogovi, ki jih tudi medvednike ali medvedove hrufhize (Weissdorn) imenujemo, boljshi kakor kutnovi; sato, ki na kutno zepljene drevéfiza poprej bolehati jamejo, se kmali poštarajo, in ne rodé tako

*) Glej osnanilo gosp. Landbeka: »Durch das Säen und Legen der Obstkerne edle und neue Obstsorten zu erziehen« na 367. štrani zhašopifa »Bukve svetá« (Das Buch der Welt), — ki v Hofmanovi bukvo prodajavnizi v Štutgar-du na svetlo hodi.

*) Kterimu to predolgo terpi, bi s Vodnikom rekel: »Zepi v mladosti sa stare sobe.«

**) Kmetijšiva sveden gosp. James Farner poterdi popolnoma, kar je tukaj rezheniga, v 44. listu Dunajškiga zhašopifa tekozhiga leta. Vredništvo.